

Sygn. akt VI ACa 1341/15

WYROK CZĘŚCIOWY W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie VI Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SA Ewa Stefańska (spr.)

Sędziowie: SA Jacek Sadowski

SO del. Tomasz Szanciło

Protokolant: Izabela Nowak

po rozpoznaniu w dniu 22 grudnia 2016 r. w Warszawie

na rozprawie sprawy z powództwa (...) Bank (...) S.A. w W.

przeciwko K. B. i B. B.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego Warszawa–Praga w Warszawie

z dnia 8 maja 2014 r.

sygn. akt III C 1483/12

uchyla zaskarżony wyrok zaoczny w stosunku do pozwanej K. B. w punktach II i III w zakresie dotyczącym żądania zapłaty kwoty 240 986,69 zł wraz z odsetkami ustawowymi za okres od dnia 24 marca 2010 roku do dnia zapłaty i sprawę w tej części przekazuje Sądowi Okręgowemu Warszawa-Praga w Warszawie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt VI ACa 1341/15

UZASADNIENIE

Powód (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wnosił o zasądzenie solidarnie od pozwanych K. B. i B. B. na jego rzecz kwoty 623.545,13 CHF, na którą składają się należność główna w kwocie 432.225,71 CHF, odsetki naliczone do dnia 26 lipca 2012 r. w kwocie 191.186,02 CHF, koszty windykacyjne w kwocie 133,40 CHF, wraz z dalszymi odsetkami umownymi od należności głównej za okres od dnia 27 lipca 2012 r. do dnia zapłaty. Jako podstawę faktyczną roszczenia wskazał okoliczność, że pozwane są dłużnikami hipotecznymi z tytułu zabezpieczenia spłaty kredytu inwestycyjnego dla posiadaczy rachunków bieżących (...) w walucie wymienialnej udzielonego na podstawie umowy z dnia 21 maja 2008 r. zawartej pomiędzy Bankiem a L. B. i M. B. prowadzącymi działalność gospodarczą w formie (...) s.c. Zabezpieczeniem spłaty powyższego kredytu są hipoteka umowna zwykła w kwocie 1.000.000 zł oraz hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 290.000 zł, ustanowione na nieruchomości dla której Sąd Rejonowy w Garwolinie prowadzi księgę wieczystą nr (...). Zobowiązanie nie zostało dotychczas wykonane.

Pismem procesowym z dnia 17 grudnia 2012 r. powód wyjaśnił, że należność główna w kwocie 432.225,71 CHF stanowi kotwę 1.530.986,70 zł, odsetki naliczone do dnia 26 lipca 2012 r. w kwocie 191.186,02 CHF stanowią kwotę 677.200 zł, koszty windykacyjne w kwocie 133,40 CHF stanowią 472,55 zł, zaś cała należność dochodzona pozwem w kwocie 623.545,13 CHF stanowi kwotę 2.208.659,20 zł.

Następnie pismem procesowym z dnia 12 grudnia 2013 r. powód zmodyfikował żądanie pozwu w ten sposób, że wnosił o zasądzenie solidarnie od pozwanych na jego rzecz kwoty 432.225,71 CHF tytułem niespłaconej należności głównej z umowy kredytu inwestycyjnego, której zapłatę pozwane zabezpieczyły ustanawiając obie hipoteki oraz udzielając poręczenia wekslowego, wraz z odsetkami umownymi od tej kwoty liczonymi w sposób wskazany piśmie, oraz dalszych odsetek umownych od należności głównej za okres od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty i kwoty 133,40 CHF tytułem kosztów postępowania windykacyjnego. W uzasadnieniu pisma procesowego powód wskazał na fakt zabezpieczenia przez pozwane spłaty kredytu inwestycyjnego hipoteką umowną zwykłą w kwocie 1.000.000 zł i hipoteką umowną kaucyjną do kwoty 290.000 zł, ale także poręczeniem wekslowym.

Pozwana B. B. wnosila o oddalenie powództwa, podnosząc, że z treści załączonych do pozwu dokumentów nie można wywieść jej odpowiedzialności za zobowiązania wynikające z umowy kredytu inwestycyjnego.

Pozwana K. B. nie zajęła stanowiska w sprawie.

Wyrokiem z dnia 8 maja 2014 r. - zaocznym w stosunku do K. B. - Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie zasądził solidarnie od K. B. i B. B. na rzecz (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. kwotę 1.290.000 zł, zastrzegając pozwanym prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności do nieruchomości położonej w O., dla której Sąd Rejonowy w Garwolinie prowadzi księgę wieczystą nr (...), zaś w pozostałym zakresie oddalił powództwo.

Wyrok Sądu Okręgowego został wydany w oparciu o poniższe ustalenia faktyczne i rozważania prawne.

W dniu 21 maja 2008 r. Bank (...) S.A. z siedzibą w W. zawarł umowę kredytu inwestycyjnego L. B. i M. B., współnikami (...) s.c. Zabezpieczeniem spłaty kredytu było ustanowienie hipoteki umownej zwykłej w kwocie 1.000.000 zł i hipoteki umownej kaucyjnej do kwoty 290.000 zł na przysługującym L. B., B. B., M. B. i K. B. prawie własności nieruchomości położonej w O., dla której Sąd Rejonowy w Garwolinie prowadzi księgę wieczystą nr (...). Wobec niewywiązania się przez kredytobiorców z uzgodnionych warunków spłaty, powód wypowiedział umowę o kredyt inwestycyjny, co skutkowało wymagalnością całej kwoty zadłużenia.

Zadłużenie z tytułu umowy kredytu inwestycyjnego na dzień 27 lipca 2012 r. wynosiło 432.225,71 CHF, co stanowiło kwotę 2.208,659,20 zł. Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wystąpił do Sądu Rejonowego w Otwocku z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu z dnia 15 listopada 2010 r. Do wniosku załączył weksel własny na kwotę 455.801,12 CHF, wystawiony przez M. B. i L. B. oraz poręczony przez B. B. i K. B.. Weksel ten został skasowany na podstawie art. 90 pkt 4 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych i pozostawiony w aktach sprawy Sądu Rejonowego w Otwocku (sygn. akt I Co 2734/11). Bank (...) S.A. z siedzibą w W. wezwał K. B. i B. B. do zapłaty, jednak wezwanie okazało się bezskuteczne.

Postawą ustalenia przez Sąd Okręgowy stanu faktycznego sprawy były dowody z dokumentów.

Sąd pierwszej instancji uwzględnił powództwo tylko częściowo.

Sąd Okręgowy wskazał, że jedną z form zabezpieczenia spłaty kredytu inwestycyjnego był weksel in blanco, na którym B. B. i K. B. poręczyły spłatę zobowiązania wekslowego. Weksel został wypełniony przez powoda w dniu 21 maja 2008 r. na kwotę 455.801,12 CHF. Jednakże został on załączony do wniosku o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, a następnie skasowany i pozostawiony w aktach sprawy. Dlatego - w ocenie Sądu pierwszej instancji - na podstawie tego weksla nie jest możliwe dochodzenie zobowiązania z tytułu umowy kredytu

inwestycyjnego od wystawców, ani od poręczycieli. Konkluzja ta stała się podstawą oddalania przez Sąd pierwszej instancji powództwa opartego na podstawie poręczenia wekslowego.

Sąd Okręgowy stwierdził ponadto, że pozwane złożyły oświadczenia o ustanowieniu hipoteki umownej zwykłej i hipoteki umownej kaucyjnej, wobec czego są dłużnikami hipotecznymi powoda z racji przysługującego im prawa własności nieruchomości, na której została ustanowiona na rzecz Banku hipoteka umowna zwykła w kwocie 1.000.000 zł i hipoteka umowna kaucyjna do kwoty 290.000 zł. Ponieważ zgodnie z art. 75 ustawy z dnia o księgach wieczystych i hipotece zaspokojenie wierzyciela hipotecznego następuje według przepisów o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, powód powinien uzyskać przeciwko pozwanym tytuł wykonawczy, co umożliwi mu wszczęcie postępowania egzekucyjnego. Skoro wymagalna wierzytelność nie została zaspokojona przez dłużników osobistych powoda, tj. L. B. i M. B. prowadzących działalność gospodarczą w formie (...) s.c., za ich zobowiązanie na zasadzie odpowiedzialności in solidum ponoszą pozwane jako dłużnicy hipoteczni (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 1998 r., sygn. akt I CKN 864/98 i z dnia 10 września 1999 r., sygn. akt III CKN 331/98). Jednakże pozwane jako dłużnicy hipoteczni nie odpowiadają za całą wierzytelność, a tylko w granicach ustanowionych hipotek.

Zdaniem Sądu Okręgowego, na podstawie art. 370 k.c. pozwane ponoszą solidarną odpowiedzialność za zobowiązania wynikające z ustanowienia hipotek obciążających nieruchomość, której są współwłaścicielami. Właściciel nieruchomości obciążonej hipoteką jest dłużnikiem rzeczowym i ponosi odpowiedzialność rzeczową (egzekwowaną z nieruchomości). W związku z tym ustanowienie przez współwłaścicieli hipoteki obciążającej ich wspólną nieruchomość rodzi solidarną odpowiedzialność współwłaścicieli za ich dług rzeczowy (por. wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 6 września 2007 r., sygn. akt I ACa 769/07).

Odwołując się do treści art. 69 ustawy o księgach wieczystych i hipotece, Sąd pierwszej instancji wskazał, że hipoteka zabezpiecza mieszczące się w sumie hipoteki roszczenia o odsetki oraz o przyznane koszty postępowania, jak również inne roszczenia o świadczenia uboczne, jeżeli zostały wymienione w dokumencie stanowiącym podstawę wpisu hipoteki do księgi wieczystej. Dlatego stwierdził, iż zobowiązanie pozwanych jako dłużników hipotecznych obejmuje należność główną stanowiącą kwotę udzielonego kredytu, a także odsetki kapitałowe i odsetki za zwłokę powstałe w wyniku nieterminowej spłaty kredytu, przy czym górną granicę tej odpowiedzialności stanowi kwota 1.290.000 zł, odpowiadająca sumie ustanowionych hipotek. Natomiast w pozostałej części oddalone zostało przez Sąd Okręgowy powództwo oparte na podstawie zabezpieczenia hipotecznego.

Ponadto Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z art. 319 k.p.c. jeżeli pozwany ponosi odpowiedzialność z określonych przedmiotów majątkowych albo do wysokości ich wartości, sąd może, nie wymieniając tych przedmiotów ani ich wartości, uwzględnić powództwo zastrzegając pozwanemu prawo do powołania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności. Dlatego zastrzeżenie takie umieścił w treści wyroku.

Od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie apelację wniósł powód (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W..

Apelacją powód zaskarżył wyrok w części oddalającej powództwo co do kwoty 240.986,69 zł wraz z odsetkami umownymi od tej kwoty za okres od dnia 24 marca 2010 r. do dnia zapłaty oraz w części oddalającej powództwo w zakresie odsetek umownych od zasądzonej kwoty 1.290.000 zł za okres od dnia 24 marca 2010 r. do dnia zapłaty. Wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kwoty 240.986,69 zł wraz z odsetkami umownymi od tej kwoty za okres od dnia 24 marca 2010 r. do dnia zapłaty, oraz odsetek umownych od zasądzonej kwoty 1.290.000 zł za okres od dnia 24 marca 2010 r. do dnia zapłaty, ewentualnie wnosił o uchylenie zaskarżonego wyroku w części oddalającej powództwo i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. Zaś na wypadek oddalenia apelacji, wnosił o zmianę zawartego w zaskarżonym wyroku rozstrzygnięcia o kosztach procesu poprzez zasądzenie solidarnie od pozwanych na rzecz powoda kosztów procesu w kwocie 88.907,56 zł.

Powód zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił:

1) obrazę przepisów prawa materialnego, tj. art. 102 zd. 1 ustawy - Prawo wekslowe w związku z art. 101 ustawy - Prawo wekslowe, poprzez dokonanie ich błędnej wykładni i przyjęcie, że dokonane na wekslu przekreślenie w postaci dwóch czerwonych przecinających się linii powoduje, iż inkorporowane w wekslu zobowiązanie wekslowe nie odpowiada ustanowionym przez ustawę - Prawo wekslowe wymaganiom i nie może stanowić podstawy do dochodzenia roszczeń, podczas gdy prawidłowa wykładnia wskazanych przepisów powinna prowadzić do wniosku, że art. 101 i 102 zd. 1 ustawy - Prawo wekslowe określając formę weksla wskazują, iż nie będzie uważany za weksel własny jedynie dokument, któremu brak jednej z ustawowych części składowych, natomiast nie obejmują tym skutkiem dodatkowych elementów zamieszczonych na wekslu, w szczególności całkowicie niezależnych od treści weksla, pozostawiając to każdorazowo indywidualnej wykładni, która w przedmiotowej sprawie powinna prowadzić do wniosku, że dokonane przekreślenie należy traktować jako wekslowo obojętne;

2) obrazę przepisów postępowania, tj. naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 90 ust. 3 i 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 259) poprzez:

a) dokonanie dowolnej, a nie swobodnej, oceny materiału dowodowego nieodpowiadającej kryteriom rzetelnej oceny opartej na zasadach prawidłowego rozumowania, wskazaniach wiedzy i doświadczenia życiowego, poprzez przyjęcie, że weksel znajdujący się w aktach Sądu Rejonowego w Otwocku (sygn. akt I Co 2734/11) został skutecznie „skasowany” przez jego przekreślenie w trybie art. 90 ust. 4 r.w.s.p.” (strona 2 uzasadnienia wyroku), podczas gdy czynność polegająca na przekreśleniu weksla była dokonana bez podstawy prawnej, z uwagi na fakt, iż w w/w sprawie nie został wydany nakaz zapłaty, a postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu nie zostało wydane w oparciu o złożony weksel, a w konsekwencji dokonane przekreślenie weksla należy uznać za wekslowo obojętne i niewpływające na ważność weksla oraz inkorporowanego w nim zobowiązania wekslowego;

b) dokonanie dowolnej, a nie swobodnej, oceny materiału dowodowego nieodpowiadającej kryteriom rzetelnej oceny opartej na zasadach prawidłowego rozumowania, wskazaniach wiedzy i doświadczenia życiowego, poprzez przyjęcie, że nie jest możliwe dochodzenie zobowiązań na podstawie weksla skasowanego przez jego przekreślenie (strona 3 uzasadnienia wyroku), podczas gdy żaden przepis nie przewiduje takiego skutku prawnego skasowania weksla w trybie art. 90 ust. 4 Regulaminu urzędowania sądów powszechnych, a zgodnie z przepisami wskazanego regulaminu skutkiem skasowania weksla jest wyłącznie niemożność jego wydania z akt sprawy oraz obowiązek umieszczenia weksla w zalakowanej kopercie, oznaczonej informacją o jej zawartości i kolejnym numerem strony, co nie wpływa na ważność weksla oraz możliwości dochodzenia zobowiązań na jego podstawie;

3) obrazę przepisów prawa procesowego, tj. naruszenie art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku motywów, jakimi kierował się Sąd pierwszej instancji oddalając powództwo oparte na zobowiązaniu wekslowym pozwanej, w szczególności poprzez niewyjaśnienie przyczyn, z powodu których uznał dokonane na wekslu przekreślenie za powodujące nieważność weksla i niemożność dochodzenia na jego podstawie roszczeń, tj. poprzez niedokonanie wykładni treści weksla i brak analizy jego obligatoryjnych elementów składowych, co skutkuje brakiem możliwości weryfikacji procesu podejmowania przez Sąd pierwszej instancji decyzji procesowej o oddaleniu powództwa;

3) na wypadek nieuwzględnienia powyższych zarzutów i oddalenia apelacji w części dotyczącej punktu II wyroku, dodatkowo zaskarżonemu wyrokowi zarzucił błąd w ustaleniach stanu faktycznego, prowadzący do naruszenia art. 100 k.p.c., poprzez niewłaściwe ustalenie, że powód wygrał sprawę w 60% (tj. 1.290.000 zł z 2.144.880,38 zł), zaś pozwane w 40 %, podczas gdy prawidłowo dokonane ustalenia faktyczne powinny prowadzić do wniosku, że powód wygrał sprawę w 84% (tj. 1.290.000 zł. z 1.530.986,69 zł), zaś pozwane w 16%, a w konsekwencji Sąd pierwszej instancji powinien był przyjąć, iż pozwane zobowiązane są do zapłaty solidarnie na rzecz powoda kwoty 88.907,56 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, a nie kwoty 61.443,40 zł.

Następnie w piśmie procesowym z dnia 6 lipca 2015 r. powód cofnął apelację w części dotyczącej oddalenia powództwa w zakresie odsetek umownych od zasądzonej kwoty 1.290.000 zł za okres od dnia 24 marca 2010 r. do dnia zapłaty,

podtrzymując apelację w pozostałej części. Postanowieniem z dnia 16 lipca 2016 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie umorzył postępowanie apelacyjne w powyższym zakresie.

Ponadto pismem procesowym z dnia 7 maja 2015 r. powód wniósł o zawiadomienie o toczącym się postępowaniu Skarbu Państwa reprezentowanego przez (...). Na podstawie zarządzenia z dnia 16 listopada 2016 r. Sąd Apelacyjny doręczył odpis powyższego pisma Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez (...), informując go o możliwości zgłoszenia swego przystąpienia do strony powodowej w charakterze interwenienta ubocznego, na podstawie art. 84 k.p.c. Pomimo doręczenia powyższego zawiadomienia w dniu 22 listopada 2016 r., interwencja uboczna nie została zgłoszona.

Pozwana B. B. wносиła o oddalenie apelacji.

Pozwana K. B. nie zajęła stanowiska w przedmiocie apelacji powoda.

Z uwagi na fakt, że postanowieniem z dnia 7 września 2016 r. Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (...) Wydział (...) ogłosił upadłość B. B. (sygn. akt X GU 813/16), Sąd Apelacyjny postanowieniem z dnia 22 grudnia 2016 r. zawiesił postępowanie apelacyjne wobec pozwanej B. B. na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 w związku z art. 391 § 1 k.p.c.

Sąd Apelacyjny zważył:

Apelacja powoda zasługuje na uwzględnienie w zakresie, w jakim zmierza do uchylenia wyroku w zaskarżonej części, z uwagi na nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd pierwszej instancji. Wobec zawieszenia postępowania apelacyjnego wobec pozwanej B. B. na podstawie art. 174 § 1 pkt 4 w związku z art. 391 § 1 k.p.c., wyrok w zaskarżonej części podlegał uchyleniu jedynie w zakresie dotyczącym pozwanej K. B..

Ma rację powód zarzucając w apelacji, że Sąd Okręgowy naruszył art. 328 § 2 k.p.c. poprzez niewskazanie w uzasadnieniu wyroku motywów, jakimi kierował się oddalając powództwo oparte na zobowiązaniu wekslowym pozwanych, w szczególności poprzez niewyjaśnienie przyczyn, z uwagi na które uznał dokonanie na wekslu przekreślenia za powodujące nieważność weksla i niemożność dochodzenia na jego podstawie roszczeń. Niedokonanie przez Sąd pierwszej instancji wykładni treści weksla i analizy jego obligatoryjnych elementów, skutkuje brakiem możliwości weryfikacji przez Sąd odwoławczy procesu podejmowania przez Sąd pierwszej instancji decyzji o oddaleniu powództwa, co jest równoznaczne z oceną, że Sąd Okręgowy nie rozpoznał istoty sprawy w części obejmującej powództwo oparte na podstawie poręczenia wekslowego.

Wyrok w części uwzględniającej powództwo jest prawomocny, zaś nierozpoznanie istoty sprawy w części oddalającej powództwo oparte na podstawie poręczenia wekslowego, uzasadnia uchylenie tego orzeczenia w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania. W uzasadnieniu wyroku Sąd Okręgowy ograniczył się bowiem do gołosłownego twierdzenia, że przedmiotowy weksel został załączony do wniosku o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, a następnie skasowany i pozostawiony w aktach sprawy. Dlatego - w ocenie Sądu pierwszej instancji - na podstawie tego weksla nie jest możliwe dochodzenie zobowiązania z tytułu umowy kredytu inwestycyjnego od wystawców, ani od poręczycieli. Jednakże Sąd Okręgowy nie dokonał ustaleń faktycznych dotyczących okoliczności i przyczyn skasowania weksla, a także pominął całkowicie ocenę prawną tego zdarzenia oraz jego wpływ na ważność weksla i inkorporowanych w nim zobowiązań. W szczególności nie rozważył, czy skasowanie weksla przez sąd powoduje skutki tożsame ze zniszczeniem weksla.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd pierwszej instancji dokona ustaleń faktycznych w zakresie niezbędnym do rozpoznania sprawy w odniesieniu do roszczenia powoda opartego na poręczeniu wekslowym K. B., a następnie dokona oceny prawnej tego roszczenia, mając na uwadze treść obowiązujących przepisów prawa, w tym przepisów kodeksu cywilnego, ustawy - Prawo wekslowe oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r. Regulamin urzędowania sądów powszechnych.

Wobec treści rozstrzygnięcia Sądu odwoławczego, niecelowe było odnoszenie się do pozostałych zarzutów apelacji.

Podstawą orzeczenia Sądu Apelacyjnego był art. 386 § 4 k.p.c. O kosztach procesu orzeczono na zasadzie art. 108 § 2 k.p.c.